

MONOGRAFII TEATRALE

Constantin PARASCHIVESCU

Viața pe lângă o scândură

La sfârșitul lunii ianuarie 2001 am fost invitat la o seară omagială la „Teatrul Nottara“, un spectacol de nostalgie și emoție prilejuit de aniversarea unei jumătăți de secol de existență a instituției. Întâlnirea n-a avut stofă ceremonială, ci intimă, colegială, de suflet între spectatori și actorii răsfățați de punctul privilegiat de pe harta Capitalei unde le e sediul. Amintiri depănate cu duioșie, umor, mândrie de sine și patimă pentru ființele plâsmuite cu artă pe scândura scenei.

De ce scriu despre acest spectacol acum? Pentru că de mai multe ori, de-atunci, am deschis o carte când am avut nevoie să știu ce spectacol s-a jucat într-o stagiune, ce regizor a montat o anume piesă, când a debutat un actor și cum a fost un eveniment despre care vroiam să cunosc mai multe decât îmi spunea memoria neordonată.

Cartea se numește *Viața pe o scândură*, e o mică antologie (nu chiar mică, la 248 de pagini), nu chiar „ceea ce s-ar numi o monografie“, zicea autoarea, cineva care și-a trăit aici o parte din viață, „pe lângă scândură“, cu treburi de secretar literar, Doina Papp.

Și cum, la alte onorabile case de muze din perimetrul cu cea mai vestită concentrare de forțe actricești ale nației n-am ce deschide (să zicem, doar Bulandra și Mic), osteneala fostei secretare de iluzii a teatrului e parcă mai meritorie, deși normală în specificul funcției pe care a îndeplinit-o și o încununează astfel. Efortul de a scotoci prin arhive, biblioteci și memoria unora pentru a reconstitui și sistematiza ce a fost pe-aici, pe scândura magică, e un gest de reverență față de toți cei ce au slujit-o, în celebritate sau anonim, de respect pentru o frumoasă muncă efemeră și pentru propria ei vocație, la urma urmei, pentru că s-a înhămat la o treabă la care n-a silit-o nimeni și nu știu cine, câți și cum i-au sărutat mâna că a făcut-o. „În luptă cu uitarea, câte-un nebun se încumetă, totuși, la aventură“, zice Doina și n-o contrazic, dar o felicit pentru tentativă, tenacitate și rigoarea cu care a pus într-o ordine relevantă un material vast, risipit prin cotloane uitate.

„Biografia Nottara-ului (Armatei), teatru important al țării, ilustrează, s-ar putea spune, din punct de vedere al succesiunii generațiilor reprezentate aici la vârf, un compendiu de istorie în evoluția teatrului românesc“, precizează autoarea. Și, într-adevăr, asemenea generații au polarizat energiile marcând epoci, pe drept cuvânt numite a *Șahului* (Ion Șahighian), a lui: *George Vraca* sau *Horia Lovinescu*, „mentori spirituali care au trasat direcții de program vizibile peste ani.“ Apoi, personalități care le-au dat faimă și strălucire prin inegalabile creații – George Constantin, Ștefan Iordache, Gilda Marinescu, Alexandru Repan, Camelia Zorlescu, Ștefan Radof, Dana Dogaru, Emil Hossu, Horațiu Mălăele (ca să enumăr doar câțiva) –, regizori care au semnat aici adevărate evenimente teatrale – Ion Șahighian, *Richard al III-lea*, George Rafael, *Peer Gynt* și *Scaunele*, Lucian Giurchescu, *Henric al IV-lea*, Sorana Coroamă-Stanca, *Petru Rareș*, Dinu Cernescu, *Viziuni flamande* și *Hamlet*, Mihai Berechet, *Micul infern* și *Amintirile Sarei Bernhardt*, Dan Micu, *Jocul vieții și-al morții*

și *Karamazovii*, Alexandru Dabija, *Taifun* și *Burghezul gentilom*, Dan Puric, *Costumele*, Vlad Mugur, *Doi gemeni venețieni* (ca să numesc doar o parte).

O cronologie a stagiunilor, amintiri, dedicații, turnee în străinătate și ecourile presei, dosarele cenzurii, premii, alcătuiesc un sumar care în date istorice și comentarii compun un document prețios de viață și suflet al unei instituții teatrale din zilele noastre.

Cartea s-a lansat înainte de spectacolul omagial. Apoi a fost pomenită autoarea, dar n-a urcat „pe scândură” măcar o dată, când merita. Ce ziceți, eroi ai cărții?

Teatrul extremului occident

Teatrul arădean – privire istorică (Editura Multimedia, Arad) de Lizica Mihuț și Ovidiu Cornea este o lucrare de foarte mare importanță pentru studenții facultăților de teatru, pentru teoreticieni, cât și pentru împătimiții artei teatrale.

Instrument de lucru foarte prețios, volumul oferă pe lângă datele strict legate de existența activității teatrale arădene și informații despre organizarea teatrelor în alte orașe situate în vestul extrem al țării, precum Oradea, Timișoara, Oravița sau al celor din Cluj, Iași și București.

Structurată pe capitole foarte concise, fără a redacta informația cu înflorituri stilistice inutile, lucrarea abundă în date exacte despre devenirea în timp a teatrului arădean, justificând pe deplin formularea *privire istorică*, prezentă în titlu.

Aflăm, de exemplu, că cel mai vechi cântec însoțit de joc în părțile Aradului este consemnat de un act emis de autoritățile habsburgice în anul 1784, că primul document ce atestă prezența unei trupe teatrale în localitate este din 1787, că prima piesă cu subiect românesc a fost reprezentată în anul 1784, că prima clădire de teatru din piatră din țara noastră a fost construită aici în 1817, că la Arad se mai păstrează încă aparate electrice ce au produs efecte de ploaie, zăpadă, cer senin, curcubeu, achiziționate de la firma Siemens la începutul secolului XX și că mișcarea teatrală arădeană a beneficiat permanent de aportul unei prese militante ce a oglindit cu fidelitate și entuziasm fiecare montare.

Volumul mai cuprinde: o listă a tuturor premierelor înregistrate la Teatrul de Stat Arad timp de 50 de ani, de la primul spectacol al stagiunii inaugurale 1948–1949 cu *O zi de odihnă* de Valentin Kataev, la ultima montare a stagiunii 1998–1999 – *Moartea unui comis voiajor* de Arthur Miller; distribuțiile complete și echipele de realizatori ale fiecărui spectacol în parte, printre care i-am descoperit cu plăcere pe Ștefan Ciobotărașu, Vlad Mugur (1955), Sever Frențiu (scenograf a peste 30 de spectacole montate pe scena de la Arad), Florian Potra, Ivan Helmer, Helmut Stürmer, Alexa Visarion, Vittorio Holtier, Constantin Paraschivescu, Ștefan Oprea, Dimitrie Roman, Mihai Mădescu, Emilia Jivanov, Theodor Ciupe, Dominic Dembinski, Adrian Lupu, Constantin Codrescu, Radu Duda (actual Principe Radu de Hohenzollern-Veringen), Nicoleta Toia, Ion Mircioagă, Theodora Hergehegiu, Velica Panduru, Horea Popescu și mulți, foarte mulți alții, printre care și membrii familiei Didilescu – Olimpia, George și Florin (urmând ca în volumul al II-lea să figureze, cu siguranță, și mezina familiei, Liana), precum și fotografii de arhivă din majoritatea spectacolelor.